

det korrekt. Hans stil er naturligvis hans samtids brede, nu og da noget langtrukne, udtryksform, gennemtrængt af den lidt sentimentale tone, der let kan trætte en nutids-læser. Det er derfor meget fortjenstfuldt af udgiverne, at de har foretaget forskellige forkortelser i teksten; dog kunde der maaske uden skade være bortskaaret mere, f. ex. visse uvæsentlig rejsler og udflugter.

Bogen giver et levende og fængslende billede af den national-politiske udvikling i det danske monarki; levende, fordi det ligesom ses indefra, og fængslende, fordi den, der ser og beskriver, er saa helt og fuldt med, af hele sit hjerte og af al sin kraft. Men optegnelserne fortæller ogsaa meget om mennesket Christian Paulsen, om hans pligtro, oprigtigt gudhengivne stræben efter at kæmpe for den danske sag og hans ærlige og vedholdende arbejde baade som videnskabsmand og som juridisk professor ved universitetet i Kiel. Vi føres ind i hans familjeliv med dets personlige sorger og bekymringer og lærer hans store vennekreds at kende, dens daglige liv, omgangsformer og samtaler, diskussioner og problemer. Den omfattede mange af tidens fremstaaende personer og betød meget for hans liv og udvikling.

Af det store stof er det særlig rejsen til København i 1820, der fanger opmærksomheden ved den glade og begejstrede tone og ved den beundring og det friske syn, som præger skildringen af hovedstaden og af de udmærkede mænd, han stifter bekendtskab med der. Alt i alt giver dagbøgerne et smukt og klart billede af Christian Paulsen, »den første sønderjyde«, og af den nationale vækkelse, som *han* havde sin store andel i. Og saa forøges bogens værdi endda ved et udmærket billedstof, omhyggeligt udarbejdede kommentarer og et udførligt personregister med oplysninger om de i bogen optrædende personer.

Henning Paulsen.

Albert Fabritius og Harald Hatt: Haandbog i Slægtsforskning (Schultz Forlag 1943).

Studiet af slægtshistorien har i de senere aar taget et stærkt opsving og drives af mange med begejstring og ildhu.

Og har man engang selv oplevet den spænding, som kan gribe en, naar man i arkivets mange folianter og akter søger efter et slægtsmedlem, undrer man sig ikke over, at denne idræt har faaet saa mange udøvere. Og hvad er egentlig naturligere for det enkelte menneske end at prøve paa at faa noget at vide om sig selv gennem studiet af de mennesker, hvis efterkommer man er. Selv om den videnskabelige arvelighedsforskning endnu ikke kan opvise altfor mange sikre resultater, er det i hvert fald givet, at det enkelte menneskes anlæg i høj grad er betinget af arven fra forfædrene.

Men slægtsforskning er mere end en spændende og berigende underholdning. Den er ogsaa en særlig videnskabsgren, en historisk hjælpedisciplin. Dette betyder ikke, at enhver, der har syslet nogle uger med sin slægts historie, kan føle sig som historisk videnskabsmand. Den videnskabelige slægtsforskning er et studium, der kræver en fuldstændig beherskelse af historisk metode, et indgaaende kendskab til det uhyre omfattende kildemateriale og en klar forstaaelse af de opgaver, hvis løsning er af betydning for den almindelige historie. Adelsgenealogien kaster saaledes paa mange maader lys over en række almenhistoriske problemer, og studiet af det danske købstadspatriciatets slægtsforhold er af stor betydning for forstaaelsen af den sociale og økonomiske historie. Og hvor mange kulturhistoriske emner kan genealogien ikke belyse?

Ogsaa lokalhistorien er nær knyttet til slægtshistorien, og den af Bibliotekar Albert Fabritius og Landsarkivar Harald Hatt udgivne haandbog er derfor et værk, som enhver lokalhistoriker bør gøre sig fortrolig med. Paa mange maader kan man drage nytte af dens væld af oplysninger, ikke mindst da der indenfor lokalhistorien mangler et tilsvarende hjælpemiddel. Haandbogen bygger paa Paul Hennings bog: Slægtsforskning, som de to forfattere udgav i 1933, men da der er sket meget store og afgørende ændringer og udvidelser, er det naturligt, at de nu lader den udkomme under deres eget navn. Bogens to vigtigste afsnit er uden tvivl »Bibliotekernes slægtshistoriske Indhold« og »Arkiverne og deres slægtshistoriske Indhold«, hvori slægtsforskerne faar grundig og paalidelig oplysning om det

kildestof, som er grundlaget for deres arbejde. Begynderen, som læser disse afsnit igennem, vil maaske nok blive lidt forskrækket og spørge sig selv: Tør jeg give mig i lag med dette overvældende stof? Erfaringen viser dog, at de fleste skyder betænelighederne til side og med et imponerende mod giver sig i lag med kildernes mylder. Men maaske kunde man spørge, om de to forfattere ikke burde overveje muligheden for at faa udgivet en ganske kort — og billig — vejledning, der kun skulde være beregnet paa nybegyndere. Der foreligger et par smaabøger af denne art, men de er ganske utilfredsstillende.

Haandbogen er ikke blot en vejviser gennem det store kildemateriale og den omfattende litteratur, den rummer ogsaa en række andre afsnit, der baade giver praktiske oplysninger og raad og uddyber genealogiens mere teoretiske grundlag. Af betydelig praktisk interesse er oplysningerne om slægtsforskningen i de øvrige nordiske lande og i Tyskland. I det sidste afsnit behandles ogsaa Sønderjylland, hvilket dog synes baade historisk og sagligt uheldigt. De udførlige kapitler om anetavlen (hvorfor den gammel-dags stavemaade ahnetavle?) og efterslægtstavlen har ogsaa stor praktisk betydning, idet det uden tvivl er vigtigt at faa fastslaaet, hvilke fremstillingsformer der er de mest formaalstjenlige, ligesom en vis ensartethed ved opstillingen af tavlerne er ønskelig. Jeg er enig med Albert Fabritius i, at man med hensyn til efterslægtstavlerne bør foretrække den generationsvise opstilling, mens Kekule von Stradowitz' system er den mest praktiske betegnelsemaade, naar talen er om anetavler. Det gaar i korthed ud paa, at man nummererer anerne fortløbende, idet man begynder med probanden, der faar nr. 1, forældrene faar nr. 2 og 3, bedsteforældrene nr. 4—8 o. s. v., saaledes at en mands anenummer altid er det dobbelte af hans barns, moderens det dobbelte af barnets plus et.

Kapitlet »Slægtsvidenskabens Begreb og Grundformer, dens Opgaver og Kilder« er af mere teoretisk karakter og i højere grad beregnet for viderekomne. Man kunde her maaske have ønsket, at forfatteren lidt mere indgaaende havde behandlet spørgsmaalet om genealogiens videnskabelige opgaver, først og fremmest de rent historiske. Det vilde

uden tvivl have virket inciterende paa mange, hvis de mest nærliggende opgaver var blevet præciseret af en saa kyndig mand som Dr. Fabritius.

Med »Haandbog i Slægtsforskning« er der givet danske personalhistorikere og genealoger en haandsrækning, som ogsaa vil kunne være til hjælp for mange af deres studiefæller indenfor andre historiegrene. Den stillede opgave er af de to forfattere løst paa en udmærket og fuldt tilfredsstillende maade, og enhver arkivmand vil paa grundlag af egen erfaring kunne bevidne, at bogen allerede nu bliver meget brugt. Forhaabentlig vil den ogsaa bidrage til en højnelse af det slægtshistoriske studium, saa dette i højere grad end nu kan være med til at udvide kendskabet til og forstaaelsen af det danske folks fortid.

Johan Hvidtfeldt.

Vejle Amts Stednavne. Udgivet af Stednavneudvalget i Forbindelse med Vejle Amts historiske Samfund (Gad 1944).

Allerede i 1922 udkom det første bind af *Danmarks Stednavne*, nemlig Samsø's Stednavne, der i 1929 efterfulgtes af Frederiksborg Amts Stednavne og i aarene 1933—1944 af Sønderjyske Stednavne I—IV. I sidstnævnte værk er alt det foreliggende stednavnestof medtaget, bebyggelsesnavne saavel som naturnavne, og selv om det kan kritiseres — baade fra et filologisk og historisk synspunkt — maa det dog uden forbehold anerkendes, at der her er skabt et enestaaende værk af uhyre værdi for enhver, der beskæftiger sig med Nordslesvigs historie.

Ogsaa det nu udkomne bind om Vejle Amts Stednavne vil blive hilst velkommen af historikerne, ikke mindst amtets mange lokalhistorikere. Men det kan dog ikke nægtes, at det er noget af en skuffelse for den, der er vant til at arbejde med Sønderjyske Stednavne, hvor man næsten altid kan vente at finde alle de navne, der nu haves kendskab til. Thi ligesom i værket om Frederiksborg amt har man her — for at citere indledningens egne ord — kun medtaget »en Brøkdæl af det rige Stof, som foreligger«. Kun fra middelalderen er næsten alle navne kommet med, derimod er kun de allervigtigste naturnavne fra tiden efter